

Zondag 15 december 2019, 3^e Advent, zondag Gaudete

Micha 6: 1 t/m 8

PG de Hoeksteen

Ds. Hanneke Ouwerkerk

Gemeente van Christus,

Een boek over de Bijbel, wie zit daar nou op te wachten, dacht de Anglicaanse priester en bijbelwetenschapper John Barton. Veel mensen, zo blijkt. Zijn boek over de Bijbel, haar geschiedenis en hoe zij uitgelegd kan worden, is in verschillende talen vertaald en net in het Nederlands uitgegeven.

Hoewel ik zijn visie op de Bijbel niet volledig deel, las ik het interview met hem afgelopen week met veel aandacht. 'De Bijbel is een bron voor ons denken', zegt hij, 'maar geeft zelden definitief uitsluitsel.' 'Ik word ongemakkelijk als mensen één specifiek Bijbelvers citeren om hun mening te onderbouwen.' De Bijbel is complexer dan één Bijbelvers, je hebt het geheel van teksten en Bijbelboeken nodig, om de Bijbel te verstaan.

Eén van de teksten die op zichzelf is komen te staan, is het 8e vers van Micha 6. Je weet wat de Heer van je wil, niets anders dan recht doen, trouw zijn en nederig de weg van je God te gaan. Begrijpelijk opzich, een aanstekelijke tekst vol waarheid en richting. Tegelijk is het de vraag of de tekst in haar geïsoleerde vorm wel betekent wat het in het geheel van Micha 6 betekent.

De focus ligt in vers 8 sterk op de ethiek, op hoe je zou moeten leven. Opzich is dat van groot belang. Een van de meest populaire boeken van dit moment is het boek 'De meeste mensen deugen'. Geschreven door een domineeszoon en historicus. Op allerlei manieren probeert hij aan te tonen dat de meeste mensen deugen. De discussie laait dan al gauw op of dat wel of niet zo is, en ieder probeert zijn argumenten daarvoor aan te dragen. Natuurlijk is het zo dat veel mensen deugen. Maar een discussie over of dat wel of niet zo is, die krijg je denk ik door de ethiek, hoe leven we met elkaar, door dat te isoleren, op zichzelf te plaatsen.

Maar wat is de bron van de ethiek? Hoe weten wij wat van ons gevraagd is? En als er geen God, of geen mens is, door wie ik mij laat gezeggen, die mij aanspreekt, waarom zou ik dan überhaupt goed doen? Wat is de reden daar dan voor?

God in geding met ons

God gaat een rechtsgeding aan met zijn volk, hij roept ze als het ware in de rechtbank. Maar het is geen zakelijk, juridisch gebeuren. Het gaat om het hart, om de liefde, om het verbond tussen God en zijn volk. God is gewond, getergd, denk ik. Hij heeft zijn trouw verklaard aan het volk Israel, en die trouw wordt beantwoord met ontrouw, met vijandschap, met onverschilligheid misschien.

Als je iets daarvan kent, van trouw die beantwoord wordt met ontrouw, dan voel je wel de spanning die hier ligt. Het gaat nogal niet ergens om. De liefde staat op het spel. Het verbond dat gesloten is. En dat voor God blijkbaar meer gewicht heeft dan voor zijn volk.

Waar het geding om gaat, dat wordt hier in niet zo zichtbaar. Maar eerder in Micha lees je er over. Leiders die hun onderdanen uitbuiten, hun bron van inkomsten roven, mensen dakloos maken, kinderen tot slaaf maken. De gruwel van onrecht zoals die zichtbaar en onzichtbaar nog altijd gebeurt. Het raakt God in zijn hart, om de mensen, om de aarde, om het leven. Hij roept zijn volk ter verantwoording.

Ergens denk ik, dat God dat geding steeds opnieuw weer voert. Niet in de eerste plaats met de ander, met de vreemde volken, met hen die Hem niet kennen. Ook wel, maar dan op andere momenten. Eerst en vooral voert God het rechtsgeding met zijn eigen volk. Met hen die zijn verbondspartners zijn. En in de doop zijn wij meegenomen in dat verbond, en maak je deel uit van het volk van de Heer. Geen privilege, maar een geschenk, met de roeping tot gehoorzaamheid.

Wat is het geding dat God vandaag de dag met ons voert? Stel dat wij op die plek staan, in de rechtbank. Waarover gaat het rechtsgeding dat God met ons voert?

Vandaag de dag ervaar je dat misschien helemaal niet zo, dat God een appèl op je zou doen. Dat je gehoorzaamheid aan Hem verschuldigd bent, of dat Hij je ter verantwoording zou roepen.

Tegelijk is dat denk ik wel de verhouding waarin wij tot God staan. Hij is de Andere, de Heilige God. Hij roept je tot de vrijheid, tot een leven met Hem, een leven in hoop. En als antwoord op zijn roepstem, leef ik met Hem, en gehoorzaam ik Hem.

Daarom ben je ook hier, misschien. Vanuit een besef dat je niet voor jezelf leeft, maar voor God. Iedereen geeft daar misschien andere woorden aan, maar ergens zijn wij hier bij elkaar, omdat we niet genoeg hebben aan wat we elkaar te zeggen hebben, wat een ander ons zegt. We hebben een Godswoord nodig, een richting op onze levensweg, een oriëntatiepunt.

Wat is het rechtsgeding dat God met ons voert? Misschien ervaar je dat persoonlijk. Heb je een misstap begaan, ben je niet trouw, maar ontrouw geweest. Heb je geen recht gedaan aan je medemens, maar deed je onrecht. Soms kunnen we dat ook in een gezamenlijkheid ervaren. Als land, als kerk, als gemeenschap.

Het zijn nu jonge mensen vaak die ons wakker schudden en een besef hebben dat de aarde zo uitgeput raakt, dat we een andere weg moeten inslaan. Sommigen van jullie zetten zich daar voor in, zijn daar actief mee bezig. Blijkbaar voel je iets aan van hoe scheef het gegroeid is.

Het vreemde is dat we vaak geneigd zijn de last bij één groep neer te leggen. Bij de boeren misschien, terwijl juist zij vaak degenen zijn met een diep respect en eerbied voor dier en land, voor de plek waar ze leven en arbeiden. Of bij de overheid, of bedrijven.

Terwijl de meesten van ons volop meedoen in alles wat mogelijk is, en je al snel denkt, mijn bijdrage is een druppel op de gloeiende plaat, wat maakt het uit? Die ene keer vliegen, die ene aankoop, dat extra pakketje, dat valt in het niet bij het geheel.

Maar misschien dat daar het geding vandaag wel over gaat. In een persoonlijke, en een brede aanspraak. Jij, o mens, op de plek waar je leeft, jij weet wat goed is. Wat een ander doet, dat is mijn verantwoordelijkheid niet. Wel wat ik zelf doe.

Of zou het geding er over gaan hoe vreemd en pijnlijk het is, dat natuur en milieu zoveel aandacht krijgen, terwijl het ons niet lukt om vluchtelingen goed en respectvol op te vangen? Op heel veel plekken gelukkig wel, maar op heel veel plekken ook niet. Soms lijkt het alsof klimaat ons een alibi verschaft om de mensen te negeren, en al onze focus op ijskappen en stikstof te richten. Blijkbaar kan onze concentratie niet veel aan, en moeten de rechten van de mensen soms wijken voor de rechten van de aarde. Blijkbaar is het te complex om het naast elkaar te laten staan.

Of zou het geding gaan om onze omgang met elkaar? In toenemende mate blijkt hoe moeilijk het is om trouw aan elkaar te zijn. Om vol te houden, te verdragen, te hopen en lief te hebben. Dat is een beweging die al tientallen jaren gaande is. Wat doet dat aan onze kinderen, wat doet dat aan jezelf? Elke relatie kent zijn eigen verhaal, en zijn eigen pijn. Maar wat is er gebeurd, dat we elkaar zo vaak niet meer vinden kunnen? De moed opgeven, en onze kinderen er aan opofferen? En dat is niet alleen in een huwelijk of een partnerschap, maar ook in vriendschap, in een familie. De grote strijd die gevoerd wordt om je eigen ego, en het belang van de ander. Ieder van ons kent daarin denk ik zijn eigen verhaal.

Zou de gemeente, de kerk, daarin ergens een oefenplaats kunnen zijn? Waar je met elkaar bent, de meest uiteenlopende mensen, we lijken niet op elkaar, we zijn (meestal) geen bloedverwanten van elkaar, en toch is er een verlangen om samen te leven, samen kerk te zijn, elkaar lief te hebben en God te loven.

Ik noem nu zo wat dingen, die mogelijk aan de orde komen als God een geding zou aangaan met ons, of dat daadwerkelijk aangaat. Misschien denk jij aan iets heel anders. Maar ergens legt Micha bij ons de vraag neer, hoe staan wij voor het aangezicht van God?

Vergeet niet, God gaat dit aan om de relatie te herstellen. Niet om de relatie met zijn volk te verbreken, maar om een nieuw begin te maken. Een weg te openen waarop er nieuwe verbondenheid en nieuwe liefde kan ontstaan. Laat je er niet door afschrikken, door die kant van God. Alles is gericht op herstel, en op het goede voor zijn volk en alle mensen.

Gods gerechtigheid en onze gehoorzaamheid

Het 8e vers wordt nogal eens geïsoleerd, begrijpelijk ook wel. Mooie woorden die iets wakker roepen van hoe het zou kunnen zijn, het leven met en voor elkaar. Tegelijk komt vanuit de isolatie misschien ook wel de terugkerende vraag op: om goed te doen, hoef ik toch geen christen te zijn? Daar heb ik de kerk en God toch niet voor nodig. Je herkent de vraag misschien wel, stelt hem jezelf, of je kind stelt hem jou.

De meeste mensen zullen zeker de eerste twee woorden van vers 8 van harte onderschrijven, recht doen en trouw zijn. Maar vers 8 is het sluitstuk van een veel ruimer betoog. De roeping tot deze gehoorzaamheid komt op uit God, uit wie Hij is en wat Hij doet.

Hij is de bron waardoor wij weten wat goed is, wat recht is, wat trouw is. Als het niet aan Hem verbonden, dan is het een algemene waarheid waar iedereen zich wel in vinden kan. Maar de verbondenheid aan God geeft deze woorden reliëf, en inhoud.

Wat het betekent om recht te doen, en trouw te zijn, en je levensweg te wandelen met God, dat weten wij alleen door God zelf.

Herinner je de gerechtigheid van God, zegt God zelf. Vergeet niet wat God gedaan heeft, wat Hem kenmerkt als de God van het leven. Micha noemt de bevrijding uit Egypte, de vervloeking door koning Balak die omkeerde in een zegening door Bileam. De overtocht door de Jordaan, van Sittim tot Gilgal.

Het is een van de redenen waarom de kerk al tijdenlang catechisatie geeft. Geloofsonderwijs. In steeds nieuwe vormen, op andere manieren. Maar dat heeft hiermee te maken: kennis van God opdoen. Keer op keer herinnerd worden aan wie God is. Daarom vertellen we elkaar eindeloos de verhalen van Gods grote daden. Over bevrijding, en zegening door de vervloeking heen, over ondergaan in het water en opstaan met nieuwe hoop.

Zo is God.

Opdat je Hem leert kennen, en zijn aanwezig zult verwachten in je eigen leven, of zelfs zult herkennen. Dat je soms de ervaring deelt van het volk Israel, dat door de zee gegaan is, en een nieuwe weg kon bewandelen, in vrijheid. Of dat je lang gedacht hebt dat je een verdoemde was, voor niet geschikt, door niemand geliefd. Maar dat God zo in je leven gekomen is, dat je zegening ervaart, zijn goede hand op jouw hoofd, zijn liefde om je heen.

En dan, vanuit de kennis van God, opent zich een weg naar gehoorzaamheid. God vraagt geen offers, geen slachtoffers en geen buitengewone gaven.

De absurditeit van de offers die genoemd worden, doen het lijken alsof God een wrede, veeleisende God is. Blijkbaar zag Israel dit bij de volken om hen heen. Hoe zij zich moeten krommen onder hun afgoden. Geen offer is te groot, geen schatten te veel. Tot aan kindoffers toe, ten strengste verboden in Israel, maar gangbaar bij de volken om hen heen. De wreedheid en de bloeddorst van een god die nooit genoeg heeft, en de mens verplettert onder zijn eisen.

Maar dat is niet wat God vraagt. Hij vraagt niet dat je je kromt onder zijn geboden, dat je als uitgeputte schapen achter de herder aankomt. Uit het geding dat God met ons voert, wordt zichtbaar hoe Hij verlangt naar verbondenheid, en wederzijdse liefde en trouw. Hij vraagt van ons een eigen aandeel in het verbond. Het begint bij God, het begint altijd bij God. Hij deelt zijn gerechtigheid uit. En vanuit zijn vrijgevigheid roept Hij je tot gehoorzaamheid. Om jouw aandeel in het verbond, in de relatie, serieus te nemen.

En dat is niet het buitengewone. Niet het absurde, niet het onmogelijke. Het onmogelijke, dat heeft Christus gedaan. Het offer van zijn leven heeft Hij gebracht. Wat van ons gevraagd wordt, is de eenvoud van een leven in recht, trouw en nederig wandelen met God.

Niet als een eis om God tevreden te stellen. Maar als een antwoord op zijn aanwezigheid in ons midden.

Amen.